

(N)iemand heeft jou nodig

Zondagmorgen 11 mei 2025, Sint Catharijnekerk, ds. Eibert Kok
Lezing: Johannes 5: 1-15

Al jaren maakt het Buddy Netwerk Haaglanden reclame met mooie slogans. Zo proberen ze mensen te werven die zich willen inzetten als buddy, als vast contactpersoon voor iemand die wel wat extra aandacht kan gebruiken. En dat doen ze met slogans waar vaak een woordspelletje in zit. Eén letter meer of minder maakt een wereld van verschil. 'Jij maakt geen verschil' wordt 'Jij maakt een verschil', 'Doe niets voor een ander' wordt 'Doe iets voor een ander'.

Of deze: 'Niemand heeft jou nodig' wordt 'Iemand heeft jou nodig'.

Je kunt ze in Den Haag en omgeving tegenkomen als grote poster in bushaltes of als reclameborden om lantarenpalen.

Ook in het Westland kwam ik ze regelmatig tegen. Misschien zijn ze daar nog wel te zien.

Zelfs op een tram in Den Haag ben ik deze reclame wel eens breeduit tegengekomen.

Niemand heeft jou nodig. Dat is de manier waarop mensen soms leven. Voor zichzelf. En niet voor de ander.

Het Buddy Netwerk wil mensen oproepen om anders te denken, anders te kijken, om ook oog te hebben voor een ander, want er zijn mensen die het anders misschien niet redden en alleen maar passief hun leven kunnen slijten. Breng wat leven in hun doodse bestaan.

Je kunt wel denken dat niemand jou nodig heeft. Er is vast wel iemand die jou nodig heeft, voor wie jij iets kunt betekenen.

In het Bijbelverhaal van vanmorgen staat een zinnetje dat mij diep raakt, dat snijdt door je ziel: Ik heb niemand. Ik heb geen mens, stond er in de oude vertaling.

'Er is niemand om mij te helpen' zo vertaalt de NBV.

Geen aandacht. Niemand.

Soms lees je zo'n berichtje in de krant: Iemand ligt weken dood in huis. Niemand heeft haar gemist. Je kunt het je bijna niet voorstellen, maar het gebeurt. Niemand die zich om je bekommert, niemand die oog voor je heeft, niemand die je mist als je er niet meer bent.

Vreselijk moet het zijn om zo te leven, en zo te sterven.

Soms kom ik in het pastoraat mensen tegen, bij wie ik het gevoel krijg: die lijkt echt niemand te hebben. De levenspartner is weggefallen. Vrienden zijn gestorven. Kinderen zijn er niet, of zijn er wel maar er is geen contact. Soms heeft iemand nooit een levenspartner gevonden.

Je kunt zelfs te midden van anderen wonen, en toch mis je aandacht, niet begrepen, niet gezien, eenzaam.

Eenzaamheid is een groot probleem in onze maatschappij. Veel mensen, en niet alleen ouderen, ook jongeren, geven aan zich eenzaam te voelen.

Sommige mensen kiezen zelf voor alleen-zijn, zelfgekozen eenzaamheid. Maar voor de meeste mensen is eenzaamheid een probleem.

Zelfs als je zelf gekozen hebt om alleen te zijn, dan nog heb je andere mensen nodig. We zijn sociale wezens, we hebben elkaar nodig, én we hebben het nodig, nodig te zijn. Dat geeft zin en betekenis aan je leven.

Vanmorgen komen we zo iemand tegen in de evangelielezing, een man die 38 jaar al ziek gelegen heeft. Je kunt je dat niet voorstellen, dat is meer dan een generatie! 38 jaar ziek gelegen.

Onvoorstelbaar.

We horen zijn klacht, die gaat door merg en been: Er is niemand, die mij helpt! Geen aandacht.

Het is op een van de joodse feesten. Jezus gaat ter gelegenheid van dat feest naar Jeruzalem.

Hij bezoekt bij de Schaapspoort het bad Betzata, of Betesda.

Hij ziet daar die menigte invalide mensen, mensen die niet meetellen, die zijn aangewezen op de aandacht en de hulp van de tempelgangers.

Betesda, huis van barmhartigheid schijnt dat te betekenen. Een diaconaal project, zo lijkt het, waar mensen waarschijnlijk leven van de giften van de tempelgangers.

Maar, zou die ene mens, waar Jezus zijn oog op richt, ooit iets van aandacht gemerkt hebben?

Misschien kon hij in leven blijven van wat hem gegeven werd. Maar was er ooit iemand geweest die werkelijk aandacht had, die hem echt zág, die echt geprobeerd heeft zijn nood te peilen?

Een diaconaal project. Dat is altijd mooi. De diaconie van onze gemeente ondersteunt ook verschillende diaconale projecten, financiert ons diaconaal inloophuis in De Sjoel. Dat zijn waardevolle projecten.

En tegelijk heeft het het gevaar in zich dat we wel genoeg geven áán mensen, maar dat wil nog niet zeggen dat we genoeg geven óm mensen. Soms hebben mensen er meer baat bij dat er óm hen gegeven wordt dan dat er áán hen gegeven wordt. Zo ook hier bij het diaconale project Betzata in Jeruzalem.

38 jaar ziek, je kunt het je niet voorstellen. "Er is niemand" dát is zijn klacht.

Al die tempelgangers ten spijt, ondanks al die misschien goed bedoelde giften, er was niemand die hem echt aandacht gaf.

De mensen zien een massa hulpbehoevenden, trekken hun portemonnee, maar zien ze de mens die aandacht nodig heeft?

Betesda, huis van barmhartigheid betekent dat. Mooie naam, maar de werkelijkheid is hard.

Dan moet ik denken aan ons als kerkgemeenschap. We leven hier in het licht van Gods liefde en barmhartigheid, van Gods aandacht voor ons mensen. Wat merken mensen om ons heen daarvan? Stroomt die liefde, barmhartigheid en aandacht ook verder? Naar de mensen die die aandacht zo hard nodig hebben?

Terug naar de bijbeltekst. Als we in een oudere vertaling zouden kijken, dan zien we dat de tekst daar langer is. Er staat daar een stuk tussen vierkante haken. In de Nieuwe Bijbelvertaling is dat stuk weggelaten. Dat is omdat dat stuk ontbreekt in de oudste handschriften die we hebben. Dus waarschijnlijk is het er later tussengevoegd. In dat extra stuk tussen vierkante haken wordt verteld dat het een soort geneeskrachtig water was daar. Als het water in beweging kwam, wie dan het eerste in het water was, die werd beter.

Als dat toegevoegde stukje tekst inderdaad de praktijk in Betzata weergeeft, dan maakt dat wel pijnlijk duidelijk hoe goed bedoelde diaconale projecten de plank behoorlijk kunnen misslaan. Ook in dat zogenaamde huis van barmhartigheid geldt de onbarmhartige regel: Die het eerst komt het eerst maalt. Wie zelf nog voldoende kracht heeft of het geluk heeft een helper te hebben, die maakt kans op genezing. Anders kun je het wel vergeten.

“Er is niemand die mij helpt.” Anderen gaan voor. Niemand geeft hem voorrang. En, hij hééft niemand om hem daarbij te helpen.

Nu, hém zag Jezus liggen, met nadruk staat het er in het Grieks als eerste woord van vers 6: hem! Niemand heeft oog voor hem.

Dat is misschien wel het allerbelangrijkste: aandacht, oog hebben voor de ander. Hém ziet Jezus liggen.

En, zo lezen we dan, omdat Jezus wist dat hij al lang ziek was, stelt Jezus de vraag: Wil je beter worden? Domme vraag! Welke zieke wil dat nou niet? Dat is vragen naar de bekende weg.

Of toch niet? Als je zo lang ziek bent, misschien heb je dan al alle hoop op genezing opgegeven.

Misschien is zijn lange ziekte er ook wel de oorzaak van dat hij niemand meer heeft, wie weet.

Als je net ziek bent, komen familie en vrienden je opzoeken en bemoedigen. Maar als mensen lang ziek zijn, dan komt het wel voor dat aandacht minder wordt. Mensen weten niet goed wat ze zeggen moeten, stellen bezoek uit, en blijven tenslotte maar helemaal weg. Soms gaat het zo. De zieke wordt op zichzelf teruggeworpen, en ik kan me voorstellen dat die alle hoop opgeeft. Misschien daarom wel die vraag: wil je beter worden?

De man geeft geen antwoord op de vraag, zijn antwoord is die klacht: er is niemand, die mij helpt! Hij begint ermee zijn beklag te doen.

Let op, het initiatief ligt hier helemaal bij Jezus. Niemand brengt deze man aan de voeten van Jezus, zoals de vier vrienden die hun verlamde vriend bij Jezus brachten, nee, hij heeft niemand.

Deze zieke probeert niet zelf de aandacht van Jezus te trekken, zoals de blinde Bartimeus die blijft roepen: Jezus, heb medelijden met mij!

We merken ook helemaal niets van geloof of verlangen of hoop bij deze man. Zijn antwoord op Jezus' vraag is een hartverscheurende kreet: er is niemand voor mij.

Jezus zegt: Sta op, pak je draagbed op en loop. Dat zeg je toch niet tegen iemand die verlamd is?

Of, is dat het woord, de aansporing, de stimulans die iemand nodig heeft, die niet alleen uiterlijk verlamd is maar ook innerlijk geblokkeerd? Is dit misschien de aanpak die de man nodig heeft, die zich helemaal in zijn ziekte en zijn klacht heeft ingegraven. Sta op.

Dat zongen we: Sta op, een morgen ongedacht. Dat is Pasen!

Hier zien we wat aandacht kan doen. Wat de juiste aansporing op het juiste moment kan doen.

Gebrek aan aandacht kan mensen verlammen. Aandacht brengt mensen weer tot leven!

Het is natuurlijk een wonderverhaal. En wij kunnen mensen niet beter maken zoals hier in het verhaal verteld wordt, maar het is zeker waar dat gebrek aan aandacht mensen kan verlammen, en aandacht mensen weer, ook al is het maar een beetje, tot leven kan brengen!

Aandacht. Ook als er niet om gevraagd wordt. Alleen zo komt een mens tot bloei.

Ook opmerkelijk. Heel Betzata ligt vol zieken. Alleen deze ene wordt genezen. Slechts één persoon! Waarom die anderen niet? Blijkbaar is dit voor dit moment genoeg.

“Wie één mens redt, redt de hele wereld” zegt een joods gezegde.

Prachtig, deze man is weer tot leven gekomen, en dan ... Zielsgelukkig loopt hij weg met zijn slaapmatje onder z'n arm. 'Het was die dag sabbat' lezen we en je voelt al nattigheid.

En ja hoor: "Het is sabbat, dan mag je geen bed dragen."

Niemand heeft ooit aandacht gehad voor hem, zijn 38 zieke jaren lang, niet op gewone dagen en niet op de sabbat. Niemand. Maar als de man ervaart en zijn nieuwe krachten voor het eerst gebruikt, heet dat sabbatschennis.

Waar het om gaat op de sabbat, namelijk dat mensen aandacht krijgen en misschien wel los komen van de verlamming die ze in hun lijf voelen, dat ze uit hun eenzaamheid bevrijd worden, dat mensen liefdevolle aandacht ervaren, Gods liefdevolle aandacht, dat wordt vergeten.

Een schril contrast: aan de ene kant het stipt houden van allerlei regels, misschien wel royaal geven aan het diaconale project, aan de andere kant het gebrek aan echte aandacht voor mensen. Ik hoop dat wij als kerkgemeenschap iets anders laten zien.

Het gaat niet om het houden van regels, het gaat om aandacht, om Gods liefdevolle aandacht voor ons mensen, om onze aandacht voor elkaar en voor de mensen om ons heen, om elkaar te helpen opstaan.

En je hoeft niet de hele wereld op je nek nemen. Eén kan soms al genoeg zijn. Zoals in dit verhaal uit de bijbel. Iemand heeft je nodig. Eén persoon aan wie je echt aandacht geeft.

Iemand die letterlijk of figuurlijk even op je mag leunen, die je helpt overeind te komen.

Dat doet bij die ander zoveel goed!

Zo kan in ieder mens de helende kracht van Jezus werkzaam worden.